

Nattligt evangelium

GUNNAR EKELOF: Köp den blindes sång. Bonniers.

En äkta diktare kan inte undgå att erfara och erkänna mörkrets makt. Mer än många andra måste han leva vid mörkrets gräns, kämpa mot mörkret, livnära sig av det. Den verklighet som ligger inom hans synkrets, inom ljuskretsen, är inte den enda. Det finns en universellare verklighet, som förenar allt levande, synligt eller osynligt, i en brinnande låga, en stjärna, som inte kunde skönjas, om inte natten vore.

Det är denna djupare surrealism, som Gunnar Ekelöf kommit fram till i sin senaste diktsamling, sedan han för länge sedan lämnat den rent artistiska surrealismen bakom sig. Den blindes sång handlar om mörkret, men också om ljuset, som detta skapar. Det är det onda tidsmörkret som vidgar sig till ett ödsligt världsmörker, en kvarnstenshimmel över en kvarnstensjord, där själen mals till döds. Det är det mörker den blinde famlar i, och blindast är de, som tro sig vara mest seende:

"De seende, som svindlas
och svindlar och luras och litat
må pryda sin arm med vita,
svarta och bruna bindlar..."

heter det i den utomordentliga inledningsdikten, som i sin sammanfattning av vardagsrealistisk lakttagelse och aningsfull symbolik är representativ för Ekelöfs nuvarande form:

"Men alla de är blinda
som tror att de ser
och de som bara låtsas
är blinda än mer
och blindast av alla jag
som knappast anar dag!

Dock: detta att leva,
vad är det mer än treva
sig fram i ett sparsamt
och hemligt ljus,
att famla så varsamt
mot dagen i öster,
att tyda dess röster
till vad de innebär,
att hålla sin aning kär,
att bli den man är!"

Denna mänskliga ödmjukhet och ökthet är något för Ekelöf centralt och kommer fram i allt vad han skriver, det är karakteristiskt för honom att de lyriska "porträtt" han tecknar inte är av några heroer: den lille melankoliske Chaplinclownen och den förkomne Almqvist i landsflykten.

Liksom i sin förra diktsamling Sorgen och stjärnan söker han sig fram i ett dunkelt ljus, därav bli tonfallen stundom trevande, halvutsagda... Människoskyggheten gör att han helst uttrycker sig genom naturstämningar, fyllda av hela hans känslighet för landskapet och luften, sammansmältande natur och själ, som i Station och Stäppskiss, till en oändlig fjärrhorisont; bland dem finnas också dagsklara idyller, som de måleriska barnomsminnena. Men djupast ned i sin egen fantasi når han otvivelaktigt, då han helt ger sig natten och skogen i våld:

Malarna fladdrar,
fiskarna slår,
syrsorna saxar
i törnrossnår.

Tjärnen brygger
sömnbrygd vit:
Vad söker du här,
hur kom du hit?

Gunnar Ekelöf.

Silvertåg
mot silverstrand...
Allt som finns
är i fjärran land.

Det är ordmusik, ordmagi. En vit magi som återger människens hela förhållning och drömdunkel:

Blunda! Jag blundar...
Om hundra år
vaknar du, undrar,
förstår...

Man måste anamma mörkret och kölden för att förstå det levande ljus, som mörkret rymmer — det är det nattliga evangeliet i Ekelöfs nya dikter. Kosmiska tidsdikter kunde man kalla dem. Med sin renhet och djupa längtan höra de till den dikt som tjänar livets sak, som skall överleva:

Välsignad vare den djupa natt,
välsignad dess eviga köld,
var brunne din låga utan natt,
var utan kyla din eld!

Välsignad jordens grund av sten
välsignad den blinda skyn,
vad vore din ömhet utan sten,
vad utan blindhet din syn!

Erik Blomberg